

Papers from the

FOURTH
SCANDINAVIAN
CONFERENCE
OF
LINGUISTICS

Hindsgavl, January 6-8, 1978

Editor: Kirsten Gregersen

Co-editors: Hans Basbøll & Jacob Mey

Odense University Press · 1978

ACKNOWLEDGEMENT

are grateful to Odense University for a grant that made the publication of this volume possible.

PAPERS FROM THE SCANDINAVIAN CONFERENCES OF LINGUISTICS

papers from the First Scandinavian Conference of Linguistics, Åbo, Sweden 1974, editor: Osten Dahl.

papers from the Second Scandinavian Conference of Linguistics, Åbo, Norway 1975, editor: Even Hovdhaugen.

papers from the Third Scandinavian Conference of Linguistics, Åsaari, Finland 1976, editor: Fred Karlsson.

papers ordered from:
Fred Karlsson, Fennicum
Åbo Akademi
SF-20500 Åbo 50, Finland.

price: 20 Fmk, preferably prepaid when ordering.
papers from the Fourth Scandinavian Conference of Linguistics, Åsgård, Denmark 1978, editor: Kirsten Gregeresen, co-editors: S. Basbøll & Jacob Mey (this volume).
papers ordered from:

Odense Universitetsforlag
Pjentedamsgade 36
DK-5000 Odense C, Danmark.

CONTENTS

PREFACE

WOMEN'S LANGUAGE

Inger Mey, Olang Rekdal &
Tove Skutnabb-Kangas

Språk och kön

3

Ernst Håkon Jahr

Min egen syntaks i intervjuer
med kvinner og menn fra Oslo

5

Godellieve Laureys

Kvinnan i lexikonet

11

Per Egil Mjåvatn &
Knut Fintoft

Males' and females' speech in
the Trondheim dialect. Aspects
of a sociolinguistic investi-
gation

17

Velta Rūke-Dravina

Kvinnospråk kontra mannspråk

23

Ole Togeby

Autoritets- og ambitionsnormer
hos kvinder og mænd

29

SOCIO-LINGUISTICS

Torben Andersen

Ascription of traits of char-
acter. A study of historical
semantics

37

Anne Marie Heltoft

Tom snak og firkantede elever:
Idle talk and awkward pupils
- classroom interaction

43

Jacob Mey

The sociolinguistics of second
language instruction:
oppression vs emancipation

49

Svend Erik Olsen

psykologisk realitet, bevidst-
hedsstruktur og social topik

55

Lars Qvortrup

Op og ned på sprogvidenskaben

63

FOREIGN LANGUAGE PEDAGOGY

Helga Andersen &
Karen Risager

The relationship between socio-
cultural and linguistic content
in foreign language teaching

73

Døllerup, Glahn &
Rosenberg Hansen

On the construction of a test
in reading comprehension in a
foreign language (English)

79

is Færch	Performance analysis of learner's language	87
me Hanon	Tentative analysis of tense and aspect in modern French: pedagogical use of a textlinguistic model	97
Holmstrand	Den optimala tidpunkten för påbörjandet av undervisning i främmande språk	101
eth Hyltenstam	On the acquisition of questions and negations by second language learners of Swedish	109
n Kitzing	Language aptitude test	115
r Söby Kristensen	Tekstläsning - Tekstfortolkning - Færdighedstræning	119
a Linnarud	Covert errors in cohesion	125
e Urbye	On the necessity of introducing a contrastive aspect in foreign language teaching at university level	131
nes Wagner	Some communicative aspects of games in second language learning	137

PHILOSOPHY OF LANGUAGE
AND SPEECH ACTS

Allwood	A bird's eye view of pragmatics	145
n Aijmer	Epistemic modal auxiliaries in English	161
en Chr. Bang & en Døør	Language, institutions and classes	169
y Bunt	Dialogue analysis and speech act theory	175
n Gulliksen	Speech act and text analysis	183
thea Hackman	Irony in speech acts involving foreigners	187
r Harder	Language in action. Some arguments against the concept "illocutionary"	193
: Laursen	En skitsering af diskursanalysens opgave, indenfor et alternativt sociologisk paradigme	199

Arne Poulsen	Truth conditions and the praxiological foundation of speech acts	205
Viggo Sørensen	Dialogue: Negotiation of texts	211

FUNCTIONAL SENTENCE PERSPECTIVE

Poul Andersen	The thematic structure of texts	221
Milan Bílý	Reflexives and the subjective ('empathic') side of FSP	227
Leiv Egil Breivik	Existential sentences revisited	235
Jan Terje Faarlund	Subject and topic in colloquial Norwegian	241
Thorstein Fretheim	When topic and focus coincide	247
Birgit Nilsson	Speaker, text, and the Turkish reflexive <i>kendisi</i>	255
Hans Rossipal	Pragmatische Motivationsstruktur und Informationsstruktur des Textes	265
Jan Svensson	Nyheter, informationsstruktur och konversationspostulat	271

SEMANTICS

Orvokki Heinämäki & Marja Leinonen	What happens <u>aina</u> (always)?	281
Lars Heitfoft	Smæk ikke med døren når du smækker den - Static and dynamic causatives in Danish	287
Sven Jacobson	Semantic representations with added pragmatic information	295
Christian Kock	Gumshoe English: Raymond Chandler and presupposition failure	301
Christer Platzack	Aktionsarten in Swedish	307
Ole Togeby	Er planken høj eller lang? Metoder og teoretiske problemer i den semantiske beskrivelse	317

LEXICON

Hakulinen	Some unsolved problems in the Lexicon	325
He Bauer	Productivity in word-formation	335
Kleivan	"Lamb of God" = "Seal of God"? Some semantic problems in translating the animal names of the New Testament into Greenlandic	339
Port Petersen	On the origin of the Canadian Inuktitut (Eskimo) writing system	347
Arne Schlyter	German and French movement verbs: polysemy and equivalence	349
SYNTAX		
Stein Frøtheim	Syntax	357
M. Anderson	On choosing where to have your relations	359
Andersson	On the borderline between equi-NP-deletion and subject raising in English and Swedish	367
Arvi Koch Christensen	Causative constructions from a different point of view	375
Arvi Källgren	Can a deep case model be used for text analysis?	381
Larsson	Les NP partitionnés en français considérés du point de vue de la dislocation	387
Arvi Lie	Cleft wh-questions in Norwegian and their presuppositions	393
Mills	Linguistic metatheory: my dialect - your dialect and acceptability judgments	401
Arvi Tortie	'... yet there's method in 't'. A study of elicitation methods and techniques with special regard to negative sentences expressing possession	407

PHONOLOGY

Jørgen Rischel	Some general remarks on realism in current phonological work	419
Stig Eliasson	Inter-level relations in phonology	433
Chantal Lyche	On the optionality of French schwa deletion in Natural Generative Phonology	441

DIACHRONIC LINGUISTICS

Stig Örfjan Ohlsson	Principal lines of Scandinavian language history	449
Lene Schøsler	La déclinaison casuelle des noms propres dans "Le charroi de Nîmes" ou: Sur la nécessité de travailler sur les manuscrits	457

SEX DISCRIMINATION IN LINGUISTICS
(ROUND TABLE DISCUSSION)

Inger Mey, Olaus Rekdal & Tove Skutnabb-Kangas	Rundabordsdiskussion om könsdiskrimineringen inom lingvistik	465
Jacob Mey	Reflections of a reformed MCP	467
Ulf Telemann	Brå forskning som könspolitiskt instrument	471

LIST OF PARTICIPANTS

Ole Fogeby
 Institut for nordisk filologi
 Københavns universitet
 Danmark.

AUTORITETS- OG AMBITIONSNORMER HOS KVINDER OG MÆND

Der findes efterhånden ikke helt få resultater af empiriske undersøgelser der viser at kvinder og mænd bruger sproget på forskellige måde. De har både forskellige fonetiske, grammatiske og semantiske varianter. Her skal jeg referere et par undersøgelser.

Peter Trudgill har i undersøgelse i Norwich i England fundet følgende variationer af ng-udtale blandt kvinder og mænd (tallene angiver procentdelen af ikkestandard in-former fx i walkin¹):

engelske statuslag:	MWC	LMC	UWC	MWC	LMC
mænd	4	27	81	91	100
kvinder	0	3	68	81	97

Kvinder brugte altså her flere af de former som af sprogbrugerne selv blev anset for at være fine (og som bruges i mere formel stil).

Interessant er det i Trudgills undersøgelse af mænd og kvinder vurderede deres egen udtale forskelligt. Man afspillede på hånd forskellige udtaler af det samme ord for forsøgspersonerne, og de skulle så tage stilling til hvilken en af dem de selv brugte. En person kunne da enten bedømme sig selv præcist, overvurdere sin egen udtale, dvs. antage at de brugte den "fine form" oftere end de faktisk gjorde, eller undervurdere sig selv, dvs. antage at de brugte de "fine" former sjældnere end de gjorde:

	total	% af informanterne	mænd	kvinder
overvurderer	43		22	68
undervurderer	33		50	14
præcist	23		28	18

Dette sidste tal tolker Trudgill således at mænd dels fulgte den officielle norm (og fx havde flere "fine" former i mere formel tale), dels fulgte en modnorm som bestod i at vise soliditet ved at (tro at de kan) tale mindre "fint" end de gjorde.

Sådanne resultater er nået af mange med hensyn til fonetiske varianter, lige fra Labov i New York til Becker Christensen i Vinderup: Kvinderne talte "finere" end mændene begge steder.²⁾

Heroverfor står resultaterne af undersøgelser af syntaktiske varianter. Ved talerprosjektet i Lund har man også fundet at der var forskel på mænd og kvinders sprogbrug på dette område. Man har her fundet at kvinder havde flere af de træk som var "ikke fine" dvs. som var hyppigere i en uformel samtale end i en mere formel debat, nemlig interjektioner og sætningsfrågementer (dvs. uden fint verbal, fx. A: -Hvad kom du til? B: - at jeg er i tvivl), mens mænd havde flere ledsætninger pr. helsebetaling og flere ord pr. sætning, noget der er karakteristisk for "fint" sprog, dvs. for debat mere end for samtale. ³⁾

digare var spærrade för dem, eller att män börjar utöva ex. sjuksköterskans arbete som tidigare ansågs vara utö- utände kvinnligt) skapar man antingen nya avledningar med hjälp av feminina suffix (som fallet är i vissa språk) eller n börjar att använda en enda term oavsett yrkesutövarens n (som praxis är i vissa andra moderna språk). Ibland finner man lösningen i att ett nytt överbegrepp väljs i stället, ex. "chairperson" (=chairman eller chairwoman).

Förändringar i kvinnans sociala ställning och andra arbetsuppgifter kan bidra till att vissa idiomatiska uttryck rsvinner ur språkbruket: t.ex. sådana stående fraser som tt be om (kvinnans) hand", "att gifta en kvinna" (→ "att fta sig med en kvinna") som uppstått i gamla tider och erspeglar dåvarande traditioner, uppfattas numera som fördrade. I det stora hela verkar det vara ett samspel mellan nt språkliga resurser i respektive språk och den nya verksamheten som skall återges med verbala medel.

Her ved Lund-projektets undersøgelse af syntaktiske varianter var tendensen altså den modsatte af den Grundgill fandt for onetiske varianter: på syntaksens område talte mænd "finere" end kvinder.

Billedet er dog ikke helt tydeligt på de syntaktiske varianters område. Ulrich Oevermanns Bernsteininspirerede undersøgelse af 13-årige skolebørns syntaktiske varianter viser nemlig pigerne i undersøgelsens talde mere elaboreret kode, og drenge mere restrikeret (på tværs af statuslag). Oevermann har altså fundet at pigerne havde flere ledsætninger pr. helsestigning, flere komplekse adjektive led (genitiver og præpositionsforbindelser), flere sætningsadverbialer, flere verber med tidsforløb, flere verber der udtrykker hensigt, flere personlige pronominer i 1. person ental, flere nægtelser, flere konjunktioner der udtrykker hensigt, følge og årsag. 4)

Det er imidlertid her, hvor optællingerne af de sproglige arable er afsnittet og forskellene er konstateret, at de fleste af de eksisterende undersøgelser slutter. Men det er her de urde begynder! Hvad er årsag til og virkning af de konstaterede forskelle? Hvilke sociopsykologiske begreber har man brug for at kunne sætte dem i en større sammenhæng? Hvilken rolle spiller sådanne konstaterede sproglige kønsforskelle i den kønsdiskriminering og -undertrykkelse der finder sted i samfundet? Jeg kalder det følgende prøve af at byde svar på sådanne spørgsmål i forbindelse med de refererede empiriske resultater.

Det resultat fra Tyskland hvor pigerne talte "finere" end drenge synes at stå i modsætning til resultaterne fra Lund.

Men det er kun tilsyneladende. Det er nemlig en kendt sag at pigerne i alle folkeskolens klasser, dvs. i de første 9-10. klasse skolegang får højere karakterer i de sproglige fag end drengene. En undersøgelse af eksamenresultaterne af realeksamen i Danmark fra 1963 til 68 viser således at pigerne fik højst eksamenkarakterer alle årene i diktat, stil, engelsk og drengene bedst i regning. 5) Derefter synes forholdet at vende, der blev fx 8 Københavns universitet kun imatrikuleret 77 kvinder pr. 100 mænd 1970-71. 6)

Det ser altså ud til at billedet ser forskelligt ud før og efter puberteten. Det kan have både udviklingspsykologiske og sociopsykologiske forklaringer. Eise Højrup har i sin bog: Kvinde, arbejde og intellektuel udvikling 6) udmærket gjort rede om det: "Hvad er årsagen til, at pigerne kommer bagefter, når de så længe har været foran drengene i intellektuel udvikling i gennemsnit ganske vist, og med små forskelle mellem kønne; en det gælder jo om alle de konstaterede kønsforskelle?"

Vi er tilbøjelige til at mene, at det hænger sammen med de onkræte operationers karakter af syntese af sensorisk og præoperational adfærd. Mens pigerne (gennem deres nærmere tilnyttning til den voksne verden) stimuleres i sproglig udvikling i det hele taget af beherskelse af den præoperational adfærd, så negligeres måske videreudviklingen af det sensoriske - pigernes hele tilknytning til det voksne miljø hæmmes deres brug af kroppen og deres rent muskel- og fingermæssige eksperimenteren, og vel også erhvervelsen af de erfaringer, som kunne føre til en sammenbygning af de adfærdstermer. (s.184) .. Også den abstrakt operationelle intelligens kræver antagelig or at nå sin fulde udfoldelse, at den skabes ud fra alsidige erfaringer, som forener fuld udvikling af alle mere elementære adfærdstermer. (s.185). Det sidste forhold er dog uklart, da den

abstrakt operationelle udvikling først sætter ind så sent, at dens virkning spiller sammen med sociale mekanismer som pigernes angst for at billere over for den dreng de ønsker at gøre indtryk på. (s.183)

Med dette citat vil jeg forlade problemet om hvorledes de sproglige kønsforskelle skifter karakter ved puberteten og vende tilbage til problemet om den modsætning der er mellem at kvinderne brugte de "finere" fonetiske varianter, mens mændene brugte de "finere" syntaktiske varianter. Enhver forklaring om at kvinder er mere modtagelige overfor præstige end mænd falder jo til jorden med sådanne modsætningsfyldte resultater.

Den karakteristiske forskel på fonetiske variationer i modsætning til syntaktiske variationer i sproget består i at de er umiddelbart registrerbare for de talende og at valget af en variant fremfor en anden ikke lader sig begrunde ud fra funktionelle forhold i sproget.

Sprogbrugere kan umiddelbart i en kommunikationssituation registrere om samtalepartnere har de samme varianter som de selv bruger. Det opleves som en konflikt i situationen hvis parter bruger forskellige varianter og det giver igen mulighed for at man kan diskriminere på stedet. Man har kaldt sådanne former der medfører foragt hos samtalepartnere for stigmatiserende former. På den anden side kan der ikke gives funktionelle begrundelser for at en form er bedre end en anden. Man kan sige at det er grimt, socialistisk eller hæsligt at sige mand med fladt å, mæltæn så det rimer på Morten, og herre så det rimer på bager. Men man kan ikke sige at det giver misforståelser, eller at det er forbundet med mere indsnævret tankegang. Dette skyldes jo igen at der er et arbitrært forhold mellem udtryk og indhold.

Omvendt med de syntaktiske variationer. De kan ikke umiddelbart registreres af samtalepartnere som syntaktiske variationer. Man kan ikke registrere om samtalepartnere har flere ord pr. sætning end man selv har, selv om man godt kan fornemme om de taler "finere" end en selv. Det giver dog ikke nogen oplevelse af konflikt mellem samtalepartnere. Derimod er det en udbredt opfattelse at det skulle være mere klart, effektivt, og forbundet med klarere og mere differentieret tankegang at bruge de "fine" syntaktiske varianter. Igenem hele den sproglige opdragelse opbygges den forestilling at længere sætninger og flere ledsætninger giver et mere artikuleret og et mere nuanceret sprog. Selv Bernsteins hypoteser om restrikeret og elaboreret sprog hviler på denne myte. (Heroverfor kan man holde fast på at vi med det nuværende kendskab til de semantiske strukturer i ytringer ikke kan have nogen som helst grund til at antage at valget af "fine" syntaktiske varianter skulle være bedre i nogen som helst forstand.)

Følles for de fonetiske og de syntaktiske varianter er der kun det at der er nogle varianter der af sprogbrugere anses for at være fine - det kan ses af at de forøger deres antal i mere formal tale - mens der er andre der anses for at være mindre "fine" eller direkte diskvalificerende.

Grunden til at folk følger normen om den "fine" variant er imidlertid forskellig. At følge den fonetiske norm må hange sammen med autoritetstro da der ikke kan gives andre begrundelser for normen, end at sådan siger de toneangivende kredse, sådan siger de folk der i de konkrete situationer har et magtforhold over en, sådan siger dem man er afhængig af. Begrundelsen for at følge den syntaktiske norm kan derimod være at man vil sige noget

bedre, gøre noget mere effektivt, skaffe sig mere indflydelse på omgivelserne. Man kan sige at den der følger en fonetisk norm følger en autoritetsnorm, mens den der følger en syntaktisk regel, følger en ambitionsnorm.

Disse begreber er kendt fra socialpsykologiske undersøgelser. I en nyere norsk undersøgelse omkring "den autoritære personlighed" kan resultaterne fx. resumeres således:

"Ideologisk virker også kjønn og klasse ofte additivt slik at kvinnene (i de borgerlige kategorier, tilføjet af OF) er mindre præget av typiske borgerlige verdier (høye aspirasjoner, "urbanisme" og individualisme i arbeidssituasjonen...) enn sine menn (side 115). Arbejderskvinnene fremstår som de mest autoritære og konfliktunngående av de seks gruppene (mænd og kvinder i arbejderklassen, mellemklasse og borgerlige kategorier, tilføjet af M). Jeg vil primært tolke dette som en defensiv beskyttelse mot en vanskelig livssituasjon. A kreve "lydighet og respekt" som vigtige verdier for barn kan f.eks være forståelig ud fra en vanskelig bosituasjon. Likelødes går spørsmålene som tyder på konfliktunngående uttrykk for en magtesløshet som er reel. Men selv om omdningene er forståelige, er de samtidig ideologisk undertrykkende." (117)

Når kvinderne i de sproglige undersøgelser jeg har citeret følger en autoritetsnorm på det fonetiske område, kan man altså ikke det som en individuel defensiv strategi til at klare sig en undertrykt situation, men en strategi der i sig selv er ideologisk undertrykkende. Når mændene derimod er dem der følger ambitionsnormen på det syntaktiske område, kan det ses som en defensiv individualistisk strategi med det mål at sikre den personlige karriere. Og mændenes modnorm (hos Trudgill) viser endelig en kollektiv offensiv strategi.

Disse to strategier lader sig igen sætte ind i et større perspektiv. De to strategier udspringer nemlig fra to forskellige områder af samfundslivet i det senkapitalistiske samfund. Jeg får her ud fra at samfundsorganisationen udskiller forskellige måder eller sfærer hvor forskellige dele af det samfundsmæssige liv foregår adskilt fra hinanden, således som det beskrives af Habermas og Frands Mortensen. 7) Det er især skellet mellem familieområdet (intimsfæren) og det økonomiske område (socialsfæren) der er af betydning. Det er nemlig klart at det næste område hvor autoritetsorientering stadig kan eksistere i fungerer (officielt) er i familieområdet, mens der i de parlamentariske demokratier alle andre steder lægges vægt på følelsesneutralitet, universalisme, krav om præstationer snarere end tilskrevne egenskaber og specifikhed snarere end diffrused parsons mønstervariabler).

Der er nu flere årsager til at kvinderne er knyttet til familieområdet mens mændene er knyttet til det økonomiske område: lindens stilling som arbejdskræftereserve, den kapitalistiske økonomi og den patriarkalske tradition med mandens absolutte domans økonomisk og i det offentlige liv.

Således har jeg nu (på 2 sider) prøvet at vise forbindelsen mellem kvinderne valg af bestemte varianter, over begrebet autoritetsnorm til familiesfæren som er bestemt af politisk økonomi. varianterne spiller faktisk en vis rolle og kan omvendt forårsage i forhold til politiske og økonomiske forhold i vores

senkapitalistiske samfund.

Dette kan kun blive en skitse af hvad man kan undersøge, men med den vil jeg gøre opmærksom på at det er helt nødvendigt at sproglig vover sig ud på forsøg på at forklare årsager og virkninger af de sociolingvistiske variationer som de er specialiseret i at beskrive. Man risikerer at komme ud på områder hvor ens ekspertise er mindre; men gør man ikke det, forbliver de sociolingvistiske resultater ubrugelig viden om sammenhængende kuriositeter.

Her har jeg antydnet en forklaring på de resultater der foreligger om mænds og kvinders brug af fonetiske og syntaktiske varianter. Imidlertid er brugen af fonetiske og syntaktiske varianter den del af sprogbrug som har mindst at gøre med hvordan sproget fungerer i forhold til bevidstheden og i de samfundsmæssige processer. Betydelig større forbindelse med psykologiske, sociopsykologiske og økonomiske forhold har andre sider af sprogbrug: valget af informationsstrukturelle mønstre, valget af sproghandlingsstyper og valget af semantiske mønstre. Igen må man kræve af sprogvidenskabsfolkene at de vover sig ud på områder der som disse er dårligere defineret og beskrevet, men mere relevante. Ellers kan man ikke regne med at undersøgelserne kan have nogen værdi i forhold til de krav man kan stille til hvad en undersøgelse af kønssprog kan bruges til, nemlig: i hvilken grad og på hvilken måde indgår sproglige forhold i diskrimineringen og undertrykkelsen af mænd og kvinder i samfundet. Hvilke foranstaltninger af sproglig eller anden art til at skabe større lighed og frihed kan man foreslå på grundlag af denne indsigt?

- 1) Citeret efter Peter Trudgill: Sociolinguistics, an Introduction, 1974, Penguin.
- 2) Se fx W. Labov: The Study of Language in its Social Context i P.P. Giglioli: Language and Social Context 1972, Penguin
- Kjeld Kristensen: Køn og Sprog i Mål og Måle 2 (1975) nr. 4 Viborg
- 3) Nils Jørgensen: Om makrosyntagmer i informell och formell stil, 1970, Lund.
- 4) Ulrich Oevermann: Sprache und soziale Herkunft 1972, Frankfurt a.M.
- 5) S.Aa. Nielsen: Er skolens karakterer retfærdige? 1976, Københavns Kommunes Skolevæsen, forøgsafdelingen
- 6) Else Nøyrup: Kvinder, arbejde og intellektuel udvikling 1974 Roskilde.
- 7) Jürgens Habermas: Borgerlig offentlighed 1971, Gyøvik, Norge. Frands Mortensen: Ytringsfrihed og offentlighed 1975, Aarhus.